

Sinonimlik

- Taksonomi ile ilgilenen bilim adamları kendi ülkelerinde ara tırmalarını aynı metodlar kullanarak sürdürebilir. Bunu yaparlarken yine belli bir konuda çalışmaları birbirlerinin faaliyetlerinden genellikle haberdardır. Habersiz olduğu takdirde bazı hoş olmayan durumlar ortaya çıkabilir.
- Nitekim geçmiş yıllarda bu nedenlerle pek çok durumla karşılaşılır. Mesela, bir bilim adamı kendi ülkesi topraklarında ilk defa bir türle karşılaşır ve bunu tanımlayarak isimlendirebilir. Bir başka ülkedeki bilim adamı da tesadüfen aynı türü ilk defa bularak tanımlar ve isimlendirir.

Sinonimlik

- Bu takdirde aynı takson farklı kişiler ve yayın tarihleriyle birden fazla isimlendirilmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasıyla taksonun iki farklı bilimsel adaya sahip olduğu görülür.
- Aynı anlamı taşıyan farklı isimler **sinonim** olarak tanımlanır. Sinonim iki isimden genç olan **junior sinonim**, ya da eski olan ise **senior sinonim**'dir.
- Takson için iki veya daha fazla isimler geçerli isim olarak kullanılamaz. Geçerli isim ilgili kurallara uygun bir biçimde teklif edilen ve yayımlanan tek bir isimdir. Bu arada öncelik kuralı da nomenklatürde yaygın bir biçimde dikkate alınır.

Sinonimlik

- Bu durumda bir taksonun sinonim olan isimleri arasında en yaşlı (senior sinonim) isim geçerli isim olarak kabul edilir. Diğer isimler geçersiz sinonim isimlerdir.
- Bir türün yayılış alanı içerisinde, bölgenin topografik, biyotik ve abiyotik özelliklerinden dolayı birden fazla sayıda alttür olarak nitelendirilebilen farklılaşmış popülasyonları tanımlayabilir. Bu takdirde de türün geçerli ismi, içindeki alt türleri arasındaki en eski isimdir.
- Diğer bir ifadeyle bir türün geçerli ismi, içindeki alt türlerin en eski isimlerinden daha genç olamaz. Bu husus cins ve familya kategorisinde yer alan taksonlar için de geçerlidir.

Tür kategorisinde sinonimlik ve transferler

- Tabiattaki taksonlar bilim alemi için ilk kez tasbit edildiği zaman elde edilen ilk örneklerle dayanarak morfolojik özellikleri tanımlanır ve takson nomenklatür kurallarına uygun biçimde isimlendirilir.
- Verilen ismin Binominal olması ve bir tanıma sahip olması artırır. Aşağıda görüldüğü gibi farklı yerlerden toplanan örnekler, ara tırmacılara göre bilim için yeni taksonlar olarak değerlendirilip isimlendirilmiştir.
- a) *Aricia agestis* Schiff., 1775
- b) *Aricia asiatica* Ob., 1900
- c) *Aricia anatolica* Wt., 1910
- d) *Eumedonia afghana* Br., 1950

Tür kategorisinde sinonimlik ve transferler

- Bunlar, orijinal isim kombinasyonlarında çeşitli yazarlar tarafından çeşitli tarihlere yayımlanmış olsunlar. Daha sonraki bir tarihte herhangi bir yazar, bunlar hakkında yeni bilgiler elde ettikten sonra, hepsinin aynı türe ait olduklarını ortaya çıkarır ise
- Kurallara uygun bir biçimde teklif edilmiş isimler arasında en eski tarihteki olan, türe adını verir.
- Ortaya çıkan bu yeni durumda, önceden 4 ayrı tür olarak tanımlanan taksonlar, her birlerinden taksonomik açıdan hiç farklı değilse, o zaman birbirleriyle sinonim olurlar.

Tür kategorisinde sinonimlik ve transferler

- Tarihleri dikkate alınarak genç ve ya lı sinonimler olarak sınıflanırlar. Di er taraftan, her biri farklı örneklere dayanılarak tanımlanmı olduklarından, aralarındaki sinonimlik **subjektif sinonim**'dir.
- Ortaya çıkan yeni durumda, önceden 4 ayrı tür imi gibi tanımlanan taksonlar e er birbirlerinden alttür seviyesinde farklı olsalardı, ara co rafik bölgelerde melez popülasyonlarına rastlansaydı, o zaman bu taksonlar yeni bir taksonomik kategoriye (alttür) transfer edilirdi.
- Tür olarak tanımlanıp, sonradan farklı bir kategoriye transfer edildi inde yeni olu turulan durum "**status novum**" olarak bir defaya mahsus belirtilerek yayınlanır.

7

Homonim

- E er farklı taksonlar aynı eklede yazılan kelimelerle isimlendirilirse o zaman homonimlik'ten bahsedebiliriz. Taksonomide homonimlik tür, cins ve familya kategorileri içerisinde söz konusu olup birbirlerinden önemli farklılara ayrılır.
- E er tür ve alttür isimleri, ilk defa tanımlanırken, aynı cins ismi ile birlikte yazılarak yayınlanmı sa böyle tür ve alttür isimleri homonimdir.
  - *Hyles anatica* Rbl., 1930
  - *Hyles euphorbiae* ssp. *anatica* Wgn., 1932
- Yukarıda örnekte görülen *anatica* (tür ve alttür) isimleri farklı taksonlar için kullanılmı tür. Ancak birbirlerinin homonimidir. Orijinal tanımlarında aynı cins ismi içerisinde (*Hyles*) kullanıldı ndan böyle homonimlik e **primer homonimlik** adı verilir.

8

Homonim

- Primer homonim isimlerden genç olanı (junior), örneklerde ise *anatica* Wgn. Takson için geçerli isim olarak hiçbir zaman kullanılamaz. Bunun yerine e er varsa taksonun sinonim isimleri arasında en ya lı olanı kullanılmalı, e er yoksa yeni bir isim (**nomen novum**) teklif edilmelidir. Yeni bir isim teklif edilirken tabii ki Binominal olarak (bir cins ve tür ismi) yazılmalıdır.
- Taksonun adı yeni bir isimle de i tirilince bu ismi teklif eden yazar ve tarihle birlikte kullanılır.
- E er orijinalde farklı cinslerde teklif edilmi isimler, daha sonra aynı bir cins içerisine transfer edilirse, o zaman ortaya çıkan homonimlik, **sekonder homonimlik** olarak isimlendirilir.

9

Homonim

- *Papilio daplidice* ssp. *iranica* Rb., 1900
- *Pieris glaucanome* ssp. *iranica* Bien, 1870
- Yukarıdaki *iranica* alttürleri farklı taksonlar için teklif edilmi olup, birbirinin homonimi de ildir.
- Çe itli taksonomik nedenlerle *daplidice* ve *glaucanome* türleri, alttürleriyle birlikte *Pontia* cinsi içerisine transfer olursa;
  - *Pontia daplidice* ssp. *iranica* (Rb., 1900)
  - *Pontia glaucanome* ssp. *iranica* (Bien,1870)

10

Homonim

- Bu andan itibaren de *iranica* isimleri birbiriyle homonim olurlar. Bu eklede ortaya çıkan homonimlik, **sekonder homonimlik**dir.
- Bunlardan genç homonim isim de i tirilmelidir.
- Sekonder homonimlik, geçicidir. Homonimlik e neden olan artlar de i ince, sekonder homonimlikte ortadan kalkar.
- Homonimlik cins kategorisinde kullanılan isimler arasında da görülür. Zooloji ve botanikte kullanılan isimler birbirleriyle aynı olsalar da homonim sayılmazlar.

11

Cins ve familya grubu taksonlarında homonim

- Buna kar ılıklı bir cins ismi örnek olarak zoolojide sadece bir defa kullanılabilir. Aynı yazılan ikinci bir isim, ilgili taksonun geçerli bir ismi olarak kullanılamaz.
  - *Noctua* Linnaeus, 1758 [Lep.]
  - *Noctua* V., 1800 [Aves]
- Cins isimleri birbiriyle homonimdir. Genç olan homonim isim varsa sinonimi ile, yok ise, yeni bir isim ile (nomen novum) de i tirilir.
- Familya kategorisinde de homonim isimlere rastlanır. Zooloji'de örnek olarak: *Axia* cinsine dayalı bir **Lepidopter** familyası "*Axiidae* Rebel, 1919" *Axius* cinsine dayalı bir **Crustacea** familyası ise "*Axiidae* Bates, 1888" teklif edilmi tür.

12

Cins ve familya grubu taksonlarında homonim

- *Axia* ve *Axius* cinsleri homonim olmamasına rağmen familyaları birbiriyle homonimdir. Lepidopter familyası *Axiidae* yerine kullanılabilen, üstelik daha ya lı bir sinonim ismi vardır: *Cimeliidae* Chret., 1916. Buna karşılık *Axiidae* Bates geçerlidir.
- Familya isimleri, genç homonim olan bir cins ismine dayalı kurulamaz. Eğer böyle bir familya ismi varsa geçersizdir. Buna karşılık, familya ismi genç sinonim bir isme dayalı kurulmu olabilir. Bu durum, familya isminin geçerliliğini ortadan kaldırmaz.

13

Cins ve familya grubu taksonlarında homonim

- Homonimlikle ilgili ilginç iki örnek aşağıda belirtilmiştir.
- Zoolojide farklı cins taksonlarının isimleri birbirleriyle homonim olabilir
- [örnek: güve kuşlarda kullanılan *Noctua* cins isimlerinin homonimliği].
- Ancak bu cinsler içinde teklif edilmiş, *Noctua variegata* [Lep.] ve *Noctua variegata* [Aves] türleri birbirleriyle homonim değildir.

14

Tautonim

- Eğer bir tür ismi cins ismi ile aynı şekilde yazılmışsa böyle isimler tautonim olarak isimlendirilir.
- *Cossus cossus* (L., 1758) tautonim bir isimdir.
- Bunlar zoolojide geçerli olmasına karşılık botanik nomenklatürüne göre geçersizdir, kullanılamazlar.
  - *Raja raja*
  - *Anguilla anguilla*
  - *Bufo bufo*
  - *Bombina bombina*
  - *Natrix natrix*
  - *Bubo bubo*
  - *Camelus camelus*

15